

t

a

a

!

b e s c h o u w i n g

einde-loos

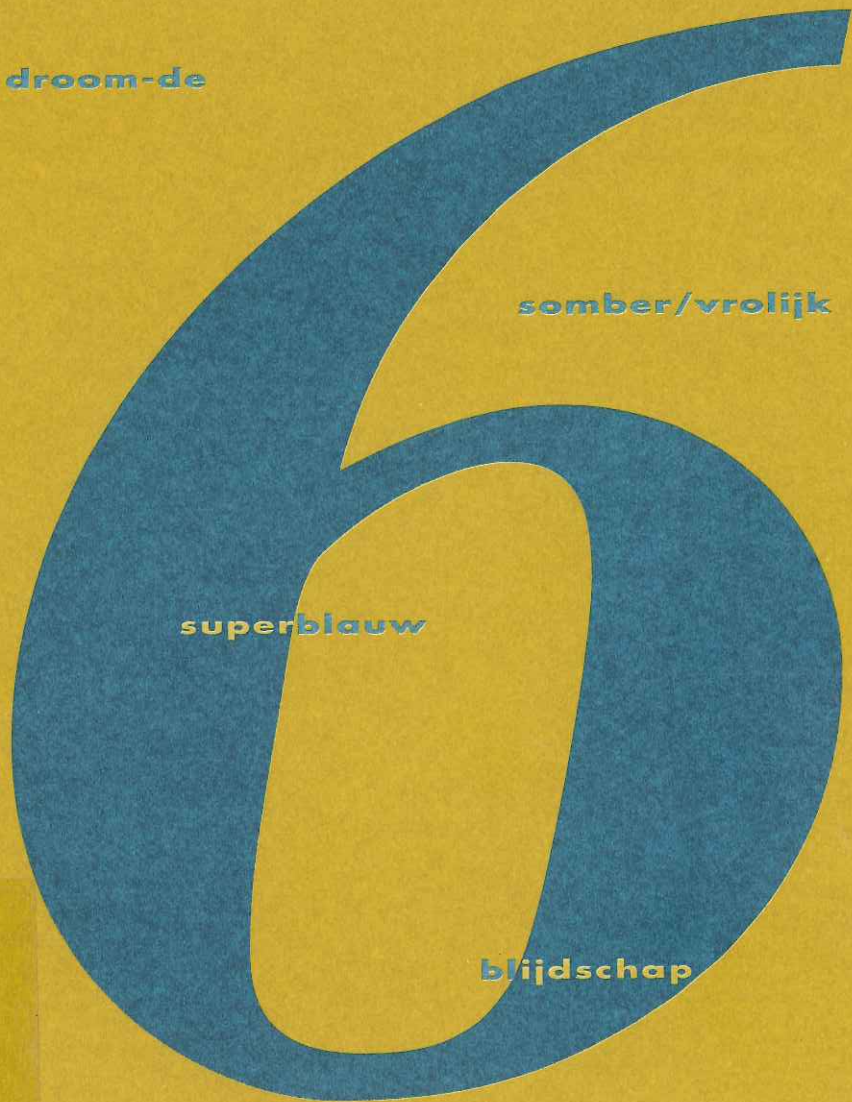
schrijf-ster

droom-de

superblauw

blijdschap

somber/vrolijk

orthotheek

t a a l *b e s c h o u w i n g*

taalmateriaal voor voortgezette tweede taalverwerving

groep 6

Anita Kenbeek

Lies Ravesloot

Els Verschure

illustraties

Gu Zheng

 SWETS & ZEITLINGER
PUBLISHERS

COLOFON

tekst: Anita Kenbeek, Lies Ravesloot & Els Verschure

illustraties: Gu Zheng

omslagontwerp: José Overtoom

layout: Frank Tseng

druk: Bedrijfsservice & Support Utrecht bv.

© 1995 ABC Amsterdam

1997 ABC Amsterdam, tweede herziene druk

1998 ABC Amsterdam, derde druk

2002 ABC Amsterdam, vierde druk

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand,
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

ISBN 90 72271 36 X
Swets bestelnummer 4032.03

INLEIDING

De methodes voor voortgezette tweede taalverwerving bieden geen volledig pakket voor het taalonderwijs aan meertalige leerlingen. In dergelijke methodes is de aandacht vooral gericht op taalbeheersing met het accent op mondeling taalgebruik en mondelinge oefensituaties. Voor tweede taalverwerwers is dat het fundament voor een goede beheersing van het Nederlands. Voor het taalbeschouwingsonderwijs blijft men dan aangewezen op de reguliere taalmethodes. Het taalgebruik in deze methodes is meestal veel te moeilijk voor deze categorie leerlingen. Bovendien wordt veel kennis bekend verondersteld, waardoor een groot aantal lesjes het doel voorbij schiet.

Om die reden is voor de OVB-scholen in Amsterdam-Oost die met een methode voor voortgezette tweede taalverwerving werken dit pakket aanvullende oefeningen samengesteld. Het betreft aanvullend materiaal voor de leerjaren vier tot en met acht. TAALBESCHOUWING is een heruitgave van dit pakket. De oefeningen die in de vorige uitgave te moeilijk bleken, zijn in deze uitgave verwijderd.

TAALBESCHOUWING is geen taalmethode, maar wel een pakket aanvullende oefeningen. Het bestaat uit vijf delen, die bestemd zijn voor groep vier tot en met groep acht. Het is ontwikkeld voor scholen met veel meertalige leerlingen, voor scholen die niet in bestaande methodes willen strepen, voor scholen die geen taalmethode meer volgen en voor scholen die bestaande methodes te moeilijk vinden. Het wordt gebruikt voor meertalige leerlingen, die het reguliere pakket (nog) niet kunnen volgen, als remediërend materiaal en op scholen voor speciaal onderwijs. De uitleg en woordkeus is eenvoudiger dan in reguliere methodes, maar de eindtermen wijken niet af van het reguliere programma.

Achterin het boekje is een overzicht opgenomen van de deeltaalvaardigheden. Er is geen deeltaalvaardigheid spelling opgenomen omdat daar goede afzonderlijke methodes voor bestaan. De delen vier, vijf en zes sluiten met blokindeling en thema's aan bij Allemaal Taal. TAALBESCHOUWING kan echter naast elke methode voor mondeling taalgebruik worden gehanteerd.

De lesjes in groep vier zijn kort. Dit heeft te maken met het AVI-niveau (2) en de motorische schrijfvaardigheid die nog gering is. Daarnaast worden in het materiaal voor het eerste half jaar geen hoofdletters gebruikt omdat de kinderen deze nog niet kennen. Het materiaal sorteert alleen effect als de lesjes mondeling aangeboden worden. Bij de meeste invuloefeningen zijn alternatieven aangegeven, zodat de kinderen de oefeningen na instructie zelfstandig kunnen maken. Nabespreking vergroot het rendement. De sterretjes-oefeningen (*) zijn wat moeilijker en bieden de mogelijkheid om te differentiëren. Voor de groepen zeven en acht zijn aparte modules werkwoorden, woordbenoemen, ontleden en interpunctie opgenomen, die voldoen aan de eindtermen Nederlandse Taal. Deze modules zijn bedoeld als herhalingsstof, maar kunnen ook heel goed een uitgangspunt zijn om de stof te behandelen. Ze kunnen door het hele jaar heen naar keuze worden ingezet.

TAALBESCHOUWING is samengesteld door Anita Kenbeek, Lies Ravesloot en Els Verschure. De illustraties in deze heruitgave zijn van Gu Zheng naar idee van onder andere Louis Alarcon en Bettina IJland.

De tweede druk is herzien op basis van reacties van gebruikers.

1 Burenhulp.

(zinnen onderscheiden)

Kun je dit lezen?

Zoek uit waar de zinnen ophouden.

Begin elke zin met een hoofdletter.

Vergeet de punten niet aan het eind van de zinnen.

gisteren hebben wij weer eens een avontuur beleefd de auto van de buurman deed het niet hij vroeg ons om te helpen wij moesten met ons allen de auto duwen de buurman probeerde de auto te starten na een poos duwen lukte het eindelijk wij hadden allemaal een rood hoofd van het duwen van de buurman kregen wie allemaal een gulden dat was voor het helpen aardig hè

2 Maak het verhaal in orde.

(zinsstructuur)

Wil je weten waar dit verhaal over gaat?

Zet de stukjes in de goede volgorde.

Denk aan de hoofdletters!

1 is - verhuisd - Isabel

2 nu - zij - naar een andere school - moet

3 niet - zij - dat - leuk - vindt

4 erg zenuwachtig - vanochtend - zij - was

5 op school - mee - het - valt

6 best aardig - de nieuwe meester - is

7 ook - de kinderen - aardig - lijken

8 is - een beetje - gewend - Isabel - al - om drie uur

Blok 1

3 Zoek de stukje bij elkaar.

(denkrelaties)

Maak de volgende zinnen af.
Zoek het goede stukje uit lesje B.
Schrijf de hele zin in je schrift.

A

- 1 Als je op een nieuwe school komt,
- 2 Als het regent,
- 3 Mariam let niet goed op,
- 4 Ik reed met mijn fiets door glas,
- 5 Vanavond komt er bezoek,
- 6 Ik had ruzie met mijn zusje,

B

- a daardoor is mijn band lek.
- b dan voel je je soms eenzaam.
- c daarom weet ze niet wat ze doen moet.
- d dan word je nat.
- e daarom zit ik nu op mijn kamertje.
- f daarom mag ik later naar bed.

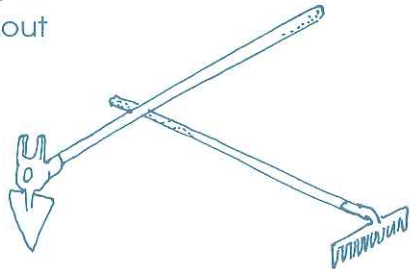
SAMEN

4 Weet jij het?

(denkrelaties)

Vul in waar je de volgende voorwerpen vindt of
waarbij je ze gebruikt.

- : aardappelmesje, pan, vergiet
- : naald, schaar, stof, patroon
- : hark, schoffel, bloemen, gras
- : kam, tandpasta, zeep, handdoek
- : stripboek, boek, krant, tijdschrift
- : loket, trap, perron, kaartje
- : ringen, brug, mat, touwen, bal
- : borden, bestek, schalen, zout

5 De tijd verandert.

(persoonvorm)

De volgende zinnen moet je *nu* laten gebeuren. Je moet de schuingedrukte woorden gebruiken op de puntjes.

- 1 *Poetste* jij je tanden goed? Ik altijd twee minuten.
- 2 Vorige week *dweilde* ik de trap; nu jij hem maar.
- 3 *Schaatste* hij al eerder, of hij nu voor het eerst?
- 4 *Speelde* je de eerste helft mee, of je straks mee?
- 5 Gisteren *fietste* ik naar oma, straks ik naar het zwembad.
- 6 Mijn broertje *hulde* veel; nu hij nog maar weinig.
- 7 Gisteren *renden* we hun voorbij. Nu zij ons voorbij.
- 8 *Droomde* je van spoken? Daar ik nooit van.

SAMEN

6* Maak de zinnen langer.

(zinsstructuur)

Je kunt een kort zinnetje langer maken.

Karima en Carin spelen.

Karima en Carin spelen tikkertje.

Karima en Carin spelen tikkertje op het schoolplein.

Vul nu zelf de volgende stukjes aan.

Stel jezelf vragen als: wat? waar? met wie? hoe laat?

Zo kun je een zin steeds langer maken.

Schrijf alleen de lange zin op.

1 Ahmed en Martijn gaan

2 De juf neemt

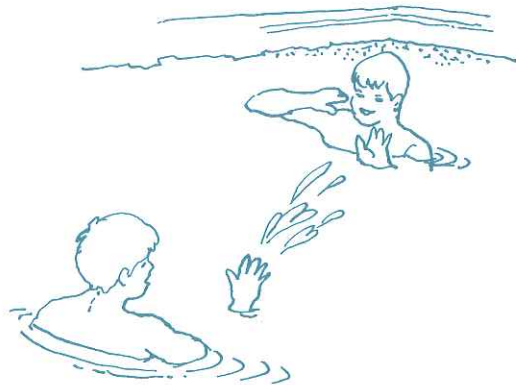
3 De slager snijdt

4 De trein stopt

5 De klok

6 Mijn fiets

7 Jouw zusje

Blok 1

7* Spreekwoorden en gezegden.

Hieronder staat een aantal spreekwoorden:

Dromen zijn bedrog.

Vele handen maken licht werk.

Wie kaatst, kan de bal verwachten.

Voor dag en dauw vertrekken.

Heb je ze wel eens gehoord?

Schrijf de volgende zinnen in je schrift en vul ze aan of zet de betekenis erachter.

1 Kom op, help allemaal eens even mee, want

2 Als je zó doet, is het logisch dat je broer boos wordt.

3 Zo vroeg vertrekken, dat de dag nog niet begonnen is.

4 Je kunt de meest geweldige dingen verzinnen, maar

1 Wat hoort bij elkaar?

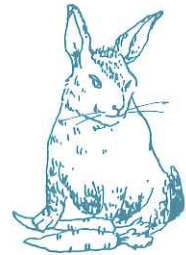
(denkrelaties)

Je moet bij de volgende woorden een woord uit het tweede rijtje zoeken.

1 kop	naald
2 draad	deksel
3 vork	tafel
4 stoel	schotel
5 man	mes
6 pan	vrouw
7 wondje	pleister

De volgende zijn wat moeilijker:

8 konijn	melk
9 riem	poes
10 vlooiënband	dop
11 vis	vlammetje
12 ei	wortel
13 koe	kom
14 lucifer	hond

2 Plakken maar ...

(samenstellingen)

Maak van de schuingedrukte woorden een nieuwe woord. Schrijf de hele zinnen in je schrift.

- 1 Iemand die op een *koord danst*, noem je een k.
- 2 Een *man die groente verkoopt*, noem je een
- 3 Een *film over de oorlog* noem je eens.
- 4 *Papier voor op de w.c.* noem je
- 5 Een *pen die je kunt vullen*, noem je een
- 6 Een *broek waar je in voetbalt*, noem je een
- 7 Een *juf die je leert zwemmen*, noem je een
- 8 Een *jongen die kranten bezorgt*, noem je een

Blok 2

3 Oppassen.

(verkleinwoorden)

Vul achter elk woord het goede stukje in. Je kunt kiezen uit -je, -pje en -tje. Schrijf het verhaal goed in je schrift.

- 1 Ik zit te wachten op een telefoon. . .
- 2 Mijn oudste zus. . . zou bellen.
- 3 Zij had gevraagd, of ik een uur. . . op kon passen.
- 4 Zij heeft een zoon. . . van 3 jaar.
- 5 Ik vind het een leuk ven. . .
- 6 Met zijn arm. . . staat hij te zwaaien als ik kom.
- 7 Hij wil altijd, dat ik een verhaal. . . vertel.
- 8 En we zingen samen lied. . .
- 9 Als hij moe wordt, breng ik hem naar zijn bed. . .

SAMEN

4 Steeds anders.

(zinsstructuur)

Verander elk stukje een keer.
Bij het voorbeeld zie je hoe het moet.
Marcel pakt een pen.
Marcel pakt *een appel*.
Marcel *koopt* een pen.
Murat pakt een pen.

Schrijf steeds alle vier de zinnen in je schrift.

- 1 De paarden lopen in de wei.
- 2 De kinderen hebben vakantie.
- 3 Carlos mag naar de film.
- 4 Sonja krijgt een zusje.
- 5 Mijn vader heeft een nieuwe brommer.

5 Wat moet het zijn?

(taalschat)

Schrijf de zinnen over. Kies het beste woord uit.

- 1 De telefoon staat te zoemen/brommen/rinkelen.
- 2 Kokend water spettert/borrelt/golft.
- 3 Door die plensbui was ik vochtig/nat/drijfnat.
- 4 Bloemen zonder water verdampen/verleppen/verschrompelen.
- 5 Op het postkantoor krijg/koop/leen je postzegels.

6 Als het windstil is, is er geen/een beetje/veel wind.

7 Zet die borden maar in de kast/plank/la.

8 Heb je dat boek nu al af/uit/klaar?

9 Nog één bladzijde en dan is dit schrift uit/vol/af.

6* Hij of zij?

(voornaamwoorden)

Vervang alle namen door *hij* of *zij*.

Een man of jongen wordt *hij*,

een vrouw of meisje wordt *zij*.

1 De juf leest elke dag voor.

2 Farida heeft een nieuwe trui.

3 De melkboer verkoopt ook snoep.

4 Omar komt bijna nooit te laat op school.

5 Onze zwemjuf is erg streng.

6 De agent regelt het verkeer.

7 Die haan kraait elke ochtend.

8 Onze poes krijgt al gauw jongen.

7* Wat kan er allemaal weg?

(zinskern)

Paul fietst elke dag een heel stuk.

Paul fietst.

Laat zoveel mogelijk weg uit de volgende zinnen.

1 De telefoon rinkelt al de hele dag!

2 Soms knipt de kapper mijn haar te kort.

3 De bakker verkoopt ook snoepjes.

4 De vuilnisman komt op vrijdag in onze straat.

5 Om half drie vertrekt de trein van spoor twee.

6 Kom je morgen bij me spelen?

7 Met een naald prikt de verpleegster in mijn arm.

8 De buurman gaat altijd al vroeg naar zijn werk.

9 De trambestuurder stempelt mijn tramkaart.

10 Op het postkantoor koop je postzegels.

Blok 3

1 Niet droog maar nat.

(tegenstellingen)

In dit lesje moet precies het tegengestelde invullen. Als je het niet weet, kun je kijken bij de woordjes onder deze les.

- 1 De juf wil niet dat we *praten*, we moeten
- 2 Onze poes was *ziek*. Gelukkig is ze nu weer
- 3 Deze trui zit te *strak*. Ik wil er een die zit.
- 4 Kijk niet zo *somber*. Trek eens een gezicht!
- 5 Na een dieet is mijn oma niet meer *dik* maar
- 6 Deze plank is erg *ruw*. Ik ga hem schuren.
- 7 Deze veter zit veel te *los*. Ik maak hem stevig
- 8 Mijn broertje lag te *slapen*. Nu is hij weer

Kies uit: wakker - glad - vast - stil zijn - ruim - vrolijk - dun - beter

2 Wat doen ze?

(woordvorming)

Een *roeler* is iemand die *roeit*.
Maak de volgende zinnen af.

- 1 Een *fietser* is iemand die
- 2 Een *bakker* is iemand die brood
- 3 Een *voetballer* is iemand die
- 4 Een *schrijfster* is een vrouw die
- 5 Een *visser* is iemand die
- 6 Een *kok* is iemand die
- 7 Een *danseres* is een vrouw die
- 8 Een *verpleegster* is een vrouw die mensen

SAMEN

3 Maak de zinnen anders.

(zinsstructuur)

Mijn moeder *naait* een jurk.
Mijn moeder *kookt* de groente.
Mijn moeder *gaat* naar de markt.

Verzin voor de volgende mensen drie verschillende dingen.
Schrijf alle drie de zinnen in je schrift.

- 1 De politie
- 2 De slager
- 3 Jouw grote broer
- 4 De schooldokter

4 Ik krijg - wij krijgen.

(persoonsvorm)

Schrijf alleen de zinnen in je schrift die met *Wij* beginnen.

1 ik denk	Wij vaak aan Marokko.
2 ik kijk	Wij naar de tv.
3 ik teken	Wij in ons schrift.
4 ik zing	Wij graag leuke liedjes.
5 ik ren	Wij naar school.
6 ik zit	Wij op de bank.
7 ik tik	Wij op het raam.
8 ik kook	Wij de eieren.
9 ik eet	Wij pindasoep.
10 ik loop	Wij hard weg.
11 ik draag	Wij de boodschappen.
12 ik veeg	Wij de tafel schoon.

5 Gezegdes en uitdrukkingen.

Je loopt zo zachtjes *als een poes*.

Verzin zelf eens een beest bij de volgende uitdrukkingen.

Denk goed aan de eigenschappen van dieren!

- 1 zo sloom als een
- 2 zo zacht als een
- 3 zo klein als een
- 4 zo hobbelig als een
- 5 zo stekelig als een
- 6 zo lang als een

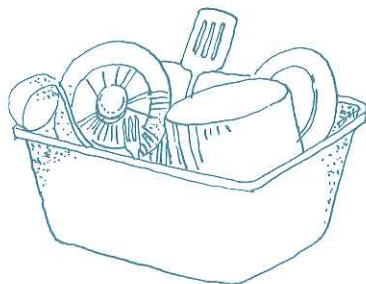
Blok 3

6* Als . . . , dan . . .

(denkrelaties)

Maak de volgende zinnen af.

- 1 Heb je brood voor me, want
- 2 Wil je me de kaas geven, als
- 3 Is er nog melk, of
- 4 Als je me jouw kopje geeft, dan
- 5 We doen samen de afwas, omdat
- 6 Ik ruim de bordjes wel op, als
- 7 Wil je ook koffie, als
- 8 Als jij het water op zet, dan

7* Boodschappen doen.

(vraagtekens)

De vraagtekens zijn vergeten. Schrijf het verhaaltje over en zet op de goede plekken een vraagteken.

- mama : Kom je meteen uit school naar huis.
Sonja : Waarom.
mama : Ik wil met je naar de markt.
Sonja : Wat gaan we daar doen.
mama : Je moet me helpen dragen.
Vanavond komt er bezoek. Ik ga veel koken.
Sonja : Wie komen er.
mama : Tante Shirley, oom Kevin en je nichtjes Mildred en Serina. En misschien komt Carlo ook.
Sonja : Mag ik dan laat opblijven.
mama : Als je me goed helpt, dan mag dat wel.
Sonja : Mam, ik kom meteen uit school naar huis.
mama : Goed kind, tot straks.

1 Aardig - aardiger. (trappen van vergelijking)

Ik vind Bonnie aardiger dan Astrid.

Let op: goed - *beter*

- 1 Vind jij gym leuk. . . dan rekenen?
- 2 Die plak kaas is veel dik. . .
- 3 Vincent loopt snel. . . dan Ali.
- 4 Jouw bolletje is veel vers. . . dan het mijne!
- 5 Komt Agnes morgen vroeg. . . ?
- 6 Heb je dat dictee (goed) . . . gemaakt dan gister?
- 7 Khalid is veel sterk. . . dan ik.
- 8 Ik wil nu een spannend. . . boek.

SAMEN

2 Bij welk voertuig horen deze onderdelen? (taalschat)

Weet jij waar de volgende onderdelen bij horen?

Schrijf het voertuig in je schrift met de onderdelen erachter.

- 1 : achterlicht - koplamp - rem - nummerbord
- 2 : noodrem - kaartje - banken - 2e klas
- 3 : achterlicht - zadel - bel - trapper
- 4 : motor - zadel - stuur - koplamp
- 5 : motor - rood - sirene - slangen
- 6 : bestuurder - banken - bel - strippenkaart

3 Fietsen - gefietst. (voltooid deelwoord)

De jongen *fietste*

- de jongen heeft *gefietst*

Schrijf steeds de twee stukjes achter elkaar in je schrift.

1 Mijn vader kookte	- mijn vader heeft
2 Marijke klikte	- Marijke heeft
3 Het paard hinnikte	- het paard heeft
4 Carlo stompte mij hard	- Carlo heeft mij hard
5 Het waaide hard	- het heeft hard
6 Ik belde jou op	- ik heb jou opg
7 De bloemen bloeiden	- de bloemen hebben
8 De paarden draafden	- de paarden hebben
9 Ik droomde naar	- ik heb naar

Blok 4

4 Herrie in de straat.

(zinsvolgorde)

Maak een vraagzin of haal de vraag uit de zin.

- 1 Maken sommige brommers veel lawaai?
- 2 Vinden veel mensen dat vervelend?
- 3 Jouw moeder vindt dat erg naar.
- 4 Ze doet dan de ramen dicht.
- 5 Het wordt in huis dan erg benauwd.
- 6 Je broer wil een brommer als hij zestien wordt.
- 7 Je vader vindt dat goed.
- 8 Moet je broer er wel voor sparen?

5 Wat gebeurt er?

(persoonsvorm)

Lees de volgende zinnen.

Kijk goed of één persoon iets doet, of dat het er meer zijn.

Vul het goede woord in.

- 1 Ik meestal om 9 uur naar bed.
- 2 Wij straks naar zwemmen.
- 3 Katja een grote zak drop.
- 4 Piet en Steve vaak een stripboek.
- 5 Mijn nichtjes in het weekend op bezoek.
- 6 jouw vader om 6 uur thuis?
- 7 Sommige agenten op paarden.
- 8 Mijn nieuwe fiets heel lekker.
- 9 Wat dat vliegtuig laag!
- 10 Postduiven soms wel 90 kilometer per uur.

Kies uit: vliegt - vliegen - koopt - kopen - rijdt -
rijden - komt - komen - ga - gaan

6* Uitdrukkingen.

- 1 Zich op zijn gemak voelen.
- 2 Zich een hoedje schrikken.
- 3 Iets aan flarden scheuren.
- 4 Een gat in de dag slapen.

Welke uitdrukking past bij de volgende zinnen?
Schrijf ze achter elkaar in je schrift.

- a Ik heb zondag wel tot 10 uur geslapen.
- b Die tekening is helemaal kapot gescheurd.
- c Ik ben heel erg geschrokken.
- d Daar voel ik me helemaal thuis.

7* Er kan meer!

(taalschat)

Verander het werkwoord.

Je moet dus een ander werkwoord verzinnen.

Ik eet een appel - Ik *schil* een appel.

Schrijf alleen het tweede stuk op.

1 Wij <i>hebben</i> een gele auto.	- Wij een gele auto.
2 Ineke <i>wil</i> een andere schooltas.	- Ineke een andere schooltas.
3 Mama <i>eet</i> graag roti.	- Mama graag roti.
4 Shirley <i>speelt</i> vaak met Tanja.	- Shirley vaak met Tanja.
5 Die hond <i>blafft</i> .	- Die hond
6 De meester <i>fietst</i> naar school.	- De meester naar school.
7 Mijn neefjes <i>voetballen</i> veel.	- Mijn neefjes veel.
8 De bakker <i>bakt</i> taartjes.	- De bakker taartjes.

Blok 5

1 Van wie is het?

(voornaamwoorden)

Dit stripboek is *van Karel*.

Het is *zijn* stripboek.

Vul in: mijn - jouw - haar - zijn

Schrijf beide stukken in je schrift.

1 Die tas is van Lisa.

Het is tas.

2 Deze fiets is van Freddie.

Het is fiets.

3 Dit boek is van mij.

Het is boek.

4 Die kamer is van Peter.

Het is kamer.

5 Deze jas is van vader.

Het is jas.

6 Die tekening is van mij.

Het is tekening.

7 Deze appel is voor jou.

Het is appel.

8 Die zak drop is van Ada.

Het is drop.

2 Van het één komt het ander.

(denkrelaties)

Eerst is er een ei,

dan komt er een kuiken uit,

en later wordt dat een kip.

Bekijk de volgende regels.

Zet de volgende stukjes in de goede volgorde.

1 kikker - kikkerdril - kikkervisje

2 kaas - melk - koe

3 patat - frituren - aardappel - snijden

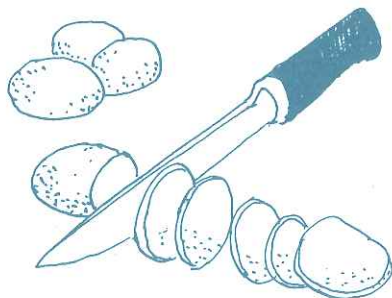
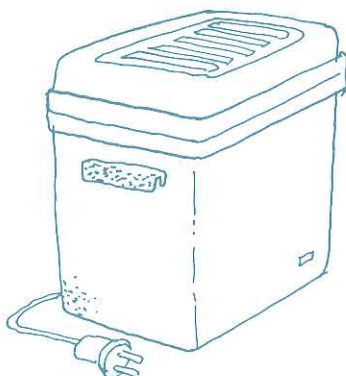
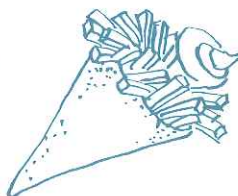
4 cake - deeg - meel - bakken

5 appelmoes - koken - appels - schillen

6 lap stof - jurk - naaien - knippen

7 tabak - drogen - plant

8 verhaal - gedachten - zinnen

3 De politie.

(zinsstructuur)

Zet de stukjes in de goede volgorde. Denk aan de hoofdletters.

- 1 in mooie auto's - de politie - rijdt
- 2 soms - haast - ze - hebben
- 3 dan - hun zwaailicht - aan - doen - ze
- 4 ook - en - de sirene - loeit
- 5 opzij - gaan - alle auto's
- 6 snel - langs de straten - zo - ze - kunnen
- 7 wil - bij de politie - later - ik

4 Waar komt het vandaan?

(woordafleiding)

1 Dat verhaal is *fantastisch*.

fantastisch komt van *fantasie*. fantastisch - fantasie

Kijk eens of je in de schuingedrukte woorden een woord herkent.

Schrijf deze woorden in twee rijtjes in je schrift.

2 Die man is erg *ziekelijk*

ziekelijk komt van ziekelijk -

3 Dat liedje is erg *grappig*.

grappig komt van grappig -

4 Vandaag is het *bewolkt*.

bewolkt komt van bewolkt -

5 Mijn moeder werd *woedend*.

woedend komt van woedend -

6 Zij hilde van *blijdschap*.

blijdschap komt van blijdschap -

7 Sacha kijkt vaak *dromerig*.

dromerig komt van dromerig -

8 Die hond is *kwaadaardig*.

kwaadaardig komt van kwaadaardig -

Blok 5

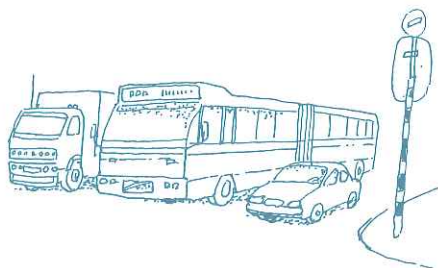
SAMEN

5 Wat gebeurt er?

(zinskern)

In de volgende zinnen is het belangrijkste stuk vergeten.
Dat mag jij invullen. Er zijn meer oplossingen bij één zin mogelijk.
Kies er één.

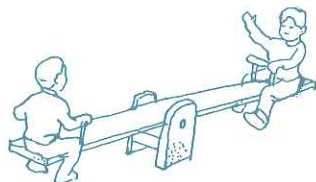
- 1 Op het station
- 2 in het water.
- 3 in de lucht.
- 4 Vanavond op de tv.
- 5 Waarom de boeken op tafel?
- 6 straks rolschaatsen?
- 7 bij het stoplicht.
- 8 kaas op brood.

6* Op en neer, heen en weer.

(tegenstellingen)

- 1 De lift gaat omhoog en
- 2 Met de roltrap kun je naar boven en naar
- 3 De wip gaat op en
- 4 Dit spelletje heet: erop en er.
- 5 De schommel gaat heen en
- 6 Het konijn kroop in en zijn hokje.
- 7 De poes liep van binnen naar
- 8 De pijl wijst van links naar

SAMEN

7* Een ongeluk!

(persoonsvorm, verleden tijd)

Schrijf de zinnen over en zet de werkwoorden in de verleden tijd.
Gisteren (gebeuren) er een ongeluk.
Gisteren *gebeurde* er een ongeluk.

- 1 Toen we op straat (lopen), (zien) we de politie rijden.
- 2 De sirene (loeien).
- 3 Ze (hebben) vast haast.
- 4 Een paar grote jongens (rijden) er achter aan met hun fietsen.
- 5 Om de hoek (zijn) een ongeluk gebeurd.
- 6 De ambulance (komen) ook.
- 7 Er (liggen) een fiets onder een auto.
- 8 Gelukkig (vallen) het erg mee.
- 9 Alleen de fiets (zijn) stuk.

1 Weet jij wat ik voor beroep heb?

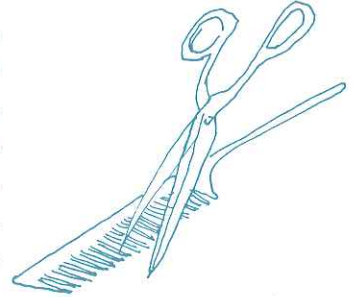
(taalschat)

ik gebruik

ik ben

- 1 spijkers, hamer, zaag
- 2 kwasten, verf, ladder
- 3 emmer, zeem, ladder
- 4 hakblok, mes, weegschaal
- 5 krijt, rode pen, voorleesboek
- 6 schaar, kam, kapmantel
- 7 fluitje, rode en gele kaarten

.....

2 Van het één komt het ander.

(denkrelaties)

Er horen steeds twee zinnen bij elkaar.
 Schrijf ze achter elkaar in je schrift.

- 1 Ik ben gevallen -
- 2 Niels heeft kiespijn -
- 3 Koos heeft een spannend boek -
- 4 Het eten is klaar -
- 5 Mijn zusje heeft koorts -

- a hij moet naar de tandarts.
- b zij moet naar bed.
- c mijn knie bloedt.
- d we moeten aan tafel.
- e hij wil het gauw uitlezen.

3 Er hoort nog een stukje bij.

(zinskern verlengen)

Ik koop.

Ik koop een nieuw stripboek.
 Maak de volgende zinnen af.

- 1 Ik wacht
- 2 Fatima duwt
- 3 Mijn moeder kookt
- 4 Mijn vader kijkt vaak
- 5 De politie grijpt
- 6 De slang wurgt
- 7 De meubelmaker repareert
- 8 De meester vertelt

Blok 6

4 De tijd verandert.

(persoonsvorm)

Wim *belde* op.

Wim *belt* op.

Zet in de volgende zinnen het werkwoord in de tegenwoordige tijd.

1 Tanja *lachte* Erik uit.

2 Mijn moeder *kookte* macaroni.

3 *Dansten* jullie de lambada?

4 Waar *kampeerden* jullie deze zomer?

5 De brandweer *bluste* de brand.

6 De kapper *knipte* mijn haar.

7 Mieke *kneep* Ahmed in zijn arm.

8 Mike *las* een leuk boek.

9 Met school *zwommen* wij op vrijdagmiddag.

10 Ik *deed* lang over die grote afwas.

5 Nieuwe woorden maken.

(woordvorming)

Van veel werkwoorden kun je andere woorden maken.

Van *bedoelen* kun je *bedoeling* maken.

Probeer dat ook maar eens met de volgende werkwoorden.

Schrijf ze naast elkaar in je schrift.

1 tekenen -

2 delen -

3 optellen -

4 rekenen -

5 leiden -

6 voeren -

7 lenen -

Maak nu de volgende zinnen af.

Kies uit de woorden die je net gemaakt hebt.

1 Wat jammer, dat je niet mooi gekleurd is.

2 De van mijn jas zit los.

3 In het zwembad leer je onder zwemmen.

4 Mijn vader telde de na.

SAMEN

6* Nakijken, inkijken, uitkijken.

(taalschat)

Bij sommige werkwoorden hoort een vast voorzetsel, bijvoorbeeld *uitkijken*.

Weet jij welke voorzetsels er bij de volgende werkwoorden horen?

- 1 Wrijf de schoensmeer maar goed
- 2 De meester kijkt het werk
- 3 Mijn moeder leest ons vaak
- 4 We kwamen niet meer van het lachen.
- 5 Mijn broer lachte me toen hij mijn haar zag.
- 6 "Denk eens heel goed", zei de juf.
- 7 Schrijf dat gedichtje netjes in je schrift.
- 8 Was jij ook elke avond?

Als je niet weet wat je in moet vullen, kun je hier kiezen.

Kies uit: na - uit - voor - bij - over - af

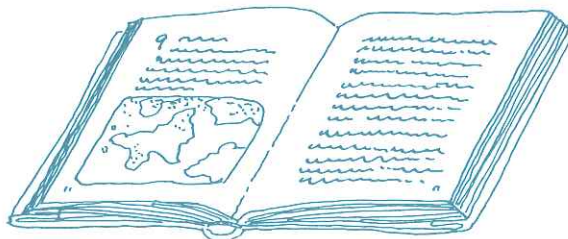
7* Maak er iets goeds van.

(zinsstructuur)

Zoek drie stukjes bij elkaar die samen een zin vormen.

Er zijn meerdere mogelijkheden!

mijn zusjes	gaan	naar de film
Alfred en Micha	fietsen	grote planten
de groenteboer	willen	vroeg naar bed
mijn ouders	verzorgt	een kopje thee
de bloemist	verkoopt	vruchtensalade
ik	fietst	naar de markt
de buurvrouw	wil	een spannend boek

Blok 7

1 Weet jij het?

(synoniemen)

Vervang de schuingedrukte woorden door een ander woord, dat hetzelfde betekent.

- 1 Zoek in je taalboek *pagina* 26 op.
- 2 De *entreprijs* is f3.50.
- 3 In die les zitten weinig *problemen*.
- 4 Welk *dagblad* lezen jullie thuis?
- 5 Van mijn moeder moet ik mijn *bestek* gebruiken met eten.
- 6 In dit album zitten *kiekjes* van de vakantie.

Kies uit: moeilijkheden - krant - foto's - bladzijde
vork en mes - toegangsprijs

2 Kleuterpraat.

(verkleinwoorden)

Schrijf de volgende zinnen in je schrift.
Maak de woorden in orde.

- 1 Ik lust wel een patat. ...
- 2 Omar eet een brood. . . met kaas.
- 3 Neem jij de chocola. . .s mee?
- 4 Een dier moet je geen koek. . . s voeren.
- 5 Doe die boterham maar in een zak. . .
- 6 Leg je ook een pak. . . boter op tafel?
- 7 We kregen een plak. . . cake bij de thee.
- 8 IJs vind ik een lekker toe. . .

3 Uitdrukkingen en gezegdes.

Probeer bij de volgende uitdrukkingen de goede betekenis te zoeken. Schrijf ze achter elkaar in je schrift.

- 1 Je uiterste best doen -
- 2 De kantjes eraf lopen -
- 3 Met open mond luisteren -
- 4 Een toontje lager zingen -
- 5 Je kiezen op elkaar zetten -

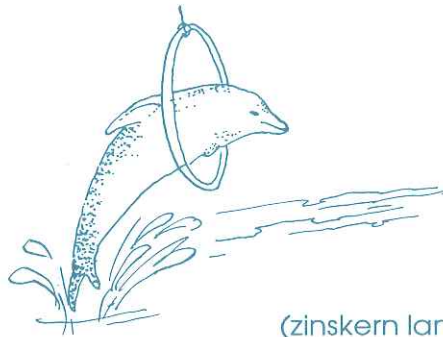
- a heel aandachtig luisteren
- b zo min mogelijk doen
- c even doorzetten
- d zo goed werken als je kunt
- e niet zoveel praatjes hebben

4 Maak de zinnen af.

(taalschat)

Zoek het goede woord uit het rijtje.
Maak de zinnen af en schrijf ze in je schrift.

1 Vorig jaar zijn we naar Harderwijk	gelukt
2 We hebben de dolfijnen	gehad
3 Wat hebben die veel kunstjes	geprobeerd
4 Later, in het zwembad, hebben we ze	gezien
5 We hebben uit het water te springen.	geleerd
6 Het is niet zo goed	nagedaan
7 Maar we hebben wel veel plezier	geweest

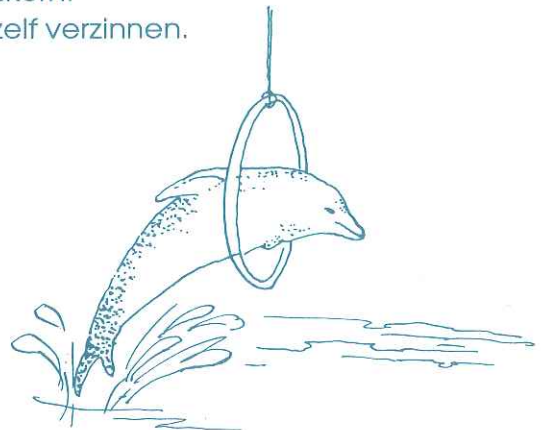

5 Wat gebeurt er?

(zinskern langer maken)

Er hoort nog een stukje bij de zinskern.
Je mag het ontbrekende stukje zelf verzinnen.

- 1 Mijn broertje is
- 2 Ik wil
- 3 Ali zoekt
- 4 De politie gaat
- 5 Moet mijn vader ?
- 6 Vind je ?
- 7 Mijn zusje wordt
- 8 De juf zet

Blok 7

6* Waar hoort het bij?

(denkrelaties)

pesten - klaverjassen - dammen - kwartetten
pesten - klaverjassen - kwartetten : kaartspelletjes

Schrijf de rijtjes in je schrift.

Laat het woord dat er niet bijhoort weg.

Zet achter het rijtje waarom ze bij elkaar horen.

1 fornuis - pan - aanrecht - ligstoel

2 sla - tomaat - andijvie - paksoi

3 cake - appeltaart - baklava - ijs

4 rok - trui - regenjas - paraplu

5 bank - kast - stoel - kruk

6 voetballen - schaken - volleybal - handbal

7* Voetballen.

(persoonsvorm: tijd en getal)

Vul de goede werkwoordsvorm in.

Let op wanneer het gebeurt.

1 Morgen (gaan) ik met mijn broer mee.

2 Hij (moeten) voetballen met zijn club.

3 Vorige week (zijn) ik ook mee.

4 Toen (hebben) ze verloren.

5 De trainer (zijn) boos.

6 De hele week (hebben) ze hard geoefend.

7 Ik hoop, dat het morgen goed (gaan).

8 Als ze winnen, (krijgen) ik een flesje cola.

1 Het verschil tussen een dorp en een stad.

Schrijf de zinnen in je schrift.

Begin elke zin met een hoofdletter.

Aan het eind van de zin komt een punt.

Denk ook aan de komma's in de laatste zin.

mijn opa en oma wonen in een klein dorp het heeft maar een paar straten er is een moskee en natuurlijk een koffiehuis iedereen kent elkaar soms is dat wel eens lastig bijvoorbeeld als je kattenkwaad hebt uitgehaald je ouders krijgen het altijd te horen in de stad weet niet iedereen wie je bent er wonen heel erg veel mensen zelfs de mensen in je eigen straat ken je niet allemaal in een stad is het altijd erg druk het is er eigenlijk nooit helemaal stil er rijden dag en nacht auto's overdag rijden er ook fietsers brommers trams en bussen

2 Waar bewaar je het?

(taalschat)

Weet je waar je alles bewaart?

Kijk of je het weet.

Als je er niet uitkomt, kijk dan onder dit lesje.

1 Oude postzegels bewaar je in een

2 Brood bewaar je in een

3 Knikkers bewaar je in een

4 Boeken zet je op een of in een

5 Kleren bewaar je in een

6 Vorken, messen en lepels bewaar je in een

7 Afval bewaar je in een

8 Je zwempak en handdoek neem je mee in een

9 Geld stop je in een

10 Pennen en potloden doe je in een

Kies uit: portemonnee - album - zak - trommel - plank - kast - klerenkast - la - vuilniszak - zwemtas - etui

Blok 8

3 Van alles over eten.

(tegenstellingen)

Schrijf de zinnen in je schrift, maar vervang de schuingedrukte woorden door het tegengestelde. Als je het niet weet, kun je kiezen uit de woorden onder het lesje.

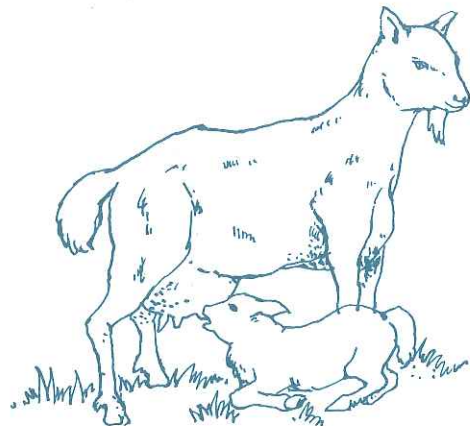
- 1 Surinaams eten is vaak *flauw*.
- 2 Die koekjes zijn *vers*.
- 3 Vers brood heeft een *taaie* korst.
- 4 Deze biefstuk is *taai*.
- 5 Ik lust graag *zoete* appels.
- 6 Lust jij geen *zoete* drop?
- 7 Deze chocola is erg *zoet*.
- 8 Die doperwtjes zijn *uit blik*.

Kies uit: vers - gekruid - bitter - zure -
oud - zoute - mals - knapperige

4 Een lammetje zonder moeder. (spelen met zinnen: verleden tijd)

Vul de persoonsvorm in in de verleden tijd.

- 1 Ik (hebben) eens iets heel liefs gezien.
- 2 In een weiland (lopen) schapen en geiten.
- 3 Ze (hebben) kleintjes.
- 4 Er (zijn) een lammetje zonder moeder.
- 5 Het (lopen) bij een geit.
- 6 Het lammetje (denken), dat het geitje zijn moeder (zijn).
- 7 Die geit (zorgen) wel voor het lammetje.
- 8 Het (mogen) bij de geit drinken.
- 9 Als de geit verder (lopen), (rennen) het lammetje er achter aan.

5 Zing - zang - gezongen.

(voltooid deelwoord)

De zangeres (die zong) heeft *gezongen*

Doe jij dat ook met de volgende zinnen.

Laat bij het overschrijven de stukjes tussen haakjes weg.

1 De man (die kookte) heeft

2 De hond (die blafte) heeft

3 De moeder (die riep) heeft

4 De baby (die hilde) heeft

5 De telefoon (die rinkelde) heeft

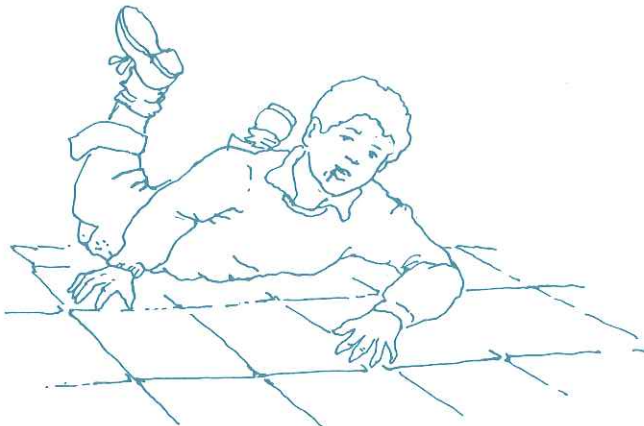
6 De tante (die kwam) is

7 De trein (die vertrok) is

8 De dokter (die kwam) is

9 Het jongetje (dat viel) is

10 De foto (die verkleurde) is

BLOK 8

6* Als . . . , dan . . .

(denkrelaties)

De volgende zinnen zijn nog niet af.

Bedenk zelf het vervolg.

Er zijn meer oplossingen mogelijk.

1 Als je goede cijfers wilt halen, moet je

2 Als je naar je oma wilt, moet je

3 Als je thee wil, moet je

4 Als je het koud hebt, moet je

5 Als de soep kookt, gaan we

6 Als je knie bloedt,

7 Als je moe bent,

8 Als je kiespijn hebt,

7* Steeds langer.

(zinskern langer maken)

Mijn moeder leest.

Mijn moeder leest een spannend boek.

Mijn moeder leest een spannend boek aan ons voor.

Probeer lange zinnen te maken.

Schrijf alle stapjes onder elkaar op.

1 Lust jij

2 Schrijf jij

3 Komt

4 De bakker

5 Op het postkantoor

1 Haar of hem.

(voornaamwoorden)

Vervang de schuigedrukte woorden door:
haar (als het over een vrouw gaat)
hem (als het over een man gaat.)

Schrijf de zinnen alle twee in je schrift.

- 1 Milton speelt met *Paul*.
- 2 Ik vraag de weg aan *de politieagent*.
- 3 Ga je mee naar *tante Shirley*?
- 4 Geef je schrift maar aan *de juf*.
- 5 Loop maar met *dat meisje* mee.
- 6 Je mag *je kleine broertje* niet zomaar slaan.
- 7 Die bloemen koop ik voor *mijn moeder*.
- 8 Er komt bezoek voor *mijn vader*.

2 Werkloos is zonder werk.

(samenstellingen)

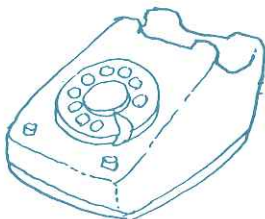
Je kunt soms woorden maken door het stukje *-loos* achter een woord te zetten. Loos betekent: zonder.

- Zonder einde is *eindeloos*.
Zonder ouder is *ouderloos*.
Zonder kinderen is *kinderloos*.
Zonder draad is *draadloos*.

Vul nu de volgende zinnen in.

- 1 Deze telefoon is
- 2 Mijn tante en oom zijn
- 3 Deze enorme afwas lijkt wel
- 4 Door die ramp werden veel kinderen

Kun je zelf nog meer van die woorden op *-loos* bedenken?
Schrijf ze in je schrift en maak er ook een zin mee.

Blok 9

3 Vinden - vond - gevonden.

(voltooid deelwoord)

Ik heb het boek (vinden) gevonden.

Sommige voltooide deelwoorden klinken anders dan het werkwoord.

Probeer de volgende zinnen goed af te maken.

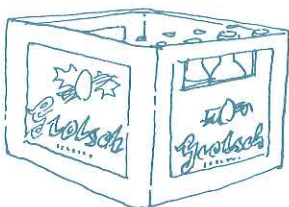
- 1 Mutlu heeft mij een stomp (geven)
- 2 Jannie is over de drempel (vallen)
- 3 Mijn zusje heeft een kopje (breken)
- 4 De poes is in de boom (klimmen)
- 5 Toen ik erg dorst had, heb ik veel (drinken)
- 6 Heb je al een brief aan oma (schrijven)?
- 7 De tandarts heeft een kies (trekken)
- 8 De jager heeft een hert (schieten)
- 9 Heb je al een koekje (nemen)?

4 Welk woord hoort erbij?

(taalschat)

- 1 een bloemen
- 2 een druiven
- 3 een bier
- 4 een cola
- 5 een eieren
- 6 een pindakaas
- 7 een hagelslag
- 8 een margarine
- 9 een siroop
- 10 een pinda's
- 11 een drop
- 12 een chips
- 13 een postzegels
- 14 een knoflook
- 15 een sla

- kuipje
zakje
pot
pak
krop
tros
fles
scheutje
rol
bos
streng
krat
handje
doosje
velletje

5 Maak het verhaaltje in orde.

(zinsstructuur)

Zet de stukjes in de goede volgorde.

Denk aan de hoofdletters en punten.

1 op de stoep - sommige honden - poepen

2 vindt - smerig - iedereen - dat

3 vooral - trapt - als - je - erin

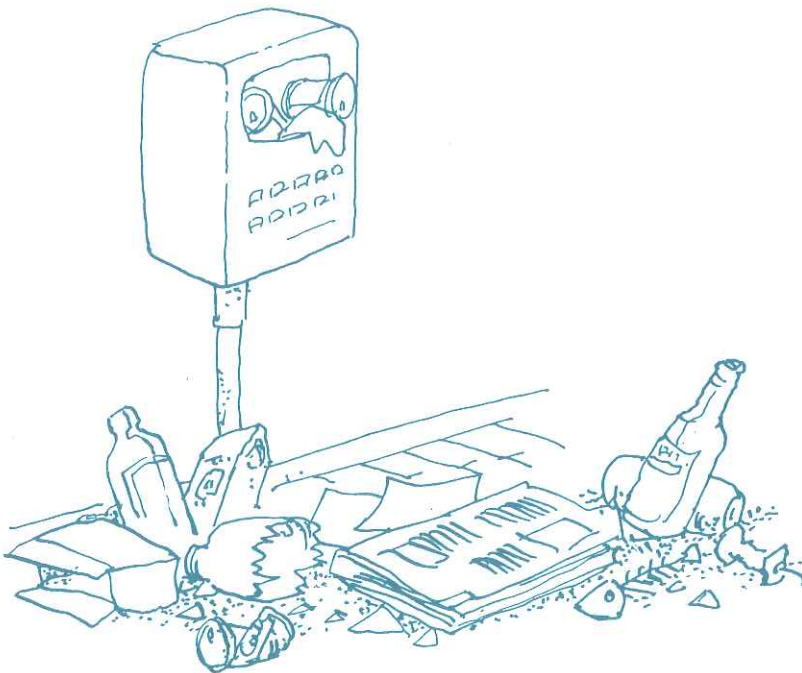
4 schoonmaken - aan de stoeprand - je schoen - je moet

5 lastig - soms - dat - is

6 thuis - hun schoenen - veel mensen - uit - doen

7 blijft - zo - de vloerbedekking - schoon

8 lopen - wij - thuis - op huisschoenen

BLOK 9

SAMEN

6* Het klinkt hetzelfde, het betekent wat anders. (homoniemen)

- trap a ik loop de *trap* op.
 b ik geef de bal een harde *trap*.

Probeer samen of je er uit komt.

Lukt dat niet, dan kun je het woordenboek erbij gebruiken.

Maak bij elk woord twee zinnen, zodat het verschil goed duidelijk wordt.

1 arm	a
	b
2 slot	a
	b
3 tafel	a
	b
4 bank	a
	b
5 eind	a
	b

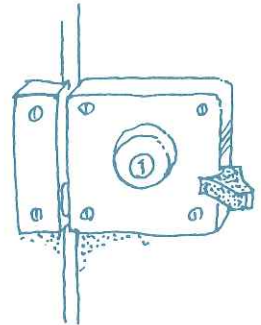
SAMEN

7* Als, omdat, want . . . (denkrelaties)

Maak de zinnen goed af.

Let goed op het schuingedrukte woord.

- 1 Ik kom niet, *als*
- 2 Ik kom niet, *omdat*
- 3 Ik kom niet, *want*
- 4 Mijn moeder wordt boos, *als*
- 5 Mijn moeder wordt boos, *omdat*
- 6 Mijn moeder wordt boos, *want*
- 7 De juf vertelt een verhaal, *als*
- 8 De juf vertelt een verhaal, *omdat*
- 9 De juf vertelt een verhaal, *want*

1 Weet jij wat er gebeurt als . . . (denkrelaties)

Bij deze zinnen moet je het vervolg bedenken.
Soms zijn er verschillende oplossingen mogelijk. Kies er één.

- 1 Als je in de poep stapt,
- 2 Je moet je schoen goed afvegen, anders
- 3 Als je schoenen stuk zijn,
- 4 Als de vloer vies is,
- 5 Als je dit eten niet lekker vindt,
- 6 Je mag wel een snoepje nemen, als

2 Anders, maar toch hetzelfde! (synoniemen)

Vervang de schuingedrukte woorden.
De betekenis moet wel hetzelfde blijven.

- 1 Die deur gaat *automatisch* open.
- 2 Mijn broer is *keeper*.
- 3 Is *het* nieuwe *programmablad* hier?
- 4 De biefstuk is vandaag in de *reclame*.
- 5 In *het* *magazijn* staan grote stellingen.
- 6 Leer je dat *versje* uit je hoofd?

Kies uit: doelman - gedichtje - aanbieding - de opslagplaats -
vanzelf - de radio- en tv.gids.

3 In de klas. (zinsstructuur)

Schrijf deze les over, maar haal de vragen uit de zinnen.

- 1 Pak ik mijn schrift?
- 2 Zegt de meester wat we moeten doen?
- 3 Doen we dit lesje eerst met de klas?
- 4 Moeten we het nu maken?
- 5 Is het niet zo moeilijk?
- 6 Vind ik dit lesje wel leuk?
- 7 Heb ik het goed gemaakt?
- 8 Is de meester tevreden?

Blok 10

4 Lief - lieverd.

(afleidingen)

Van sommige bijvoeglijke naamwoorden kun je zelfstandige naamwoorden maken.

Dat doe je door *-erd* achter het bijv.nmw. te zetten.
lief wordt dan *lieverd*.

Schrijf dit lesje in je schrift.

1 iemand die dom doet, noem je een

2 iemand die bang is, noem je een

3 iemand die slim is, noem je een

4 iemand die dik is, noem je een

5 iemand die leuk doet, is een

6 iemand die gek doet, is een

7 iemand die knap is, noem je een

8 iemand die stout is, noem je een

5 Viezigheid op straat.

(alfabet)

Zet alle vieze dingen die je op straat tegen komt in de volgorde van het alfabet.

Als er twee of drie woorden staan, kijk je alleen naar de beginletter van het eerste woord.

hondespoep - weggegooide folders - gevallen ijsjes -
kapotgevallen glas - oude kranten - lege blikjes -
stukgescheurde vuilniszakken - klodders mayonaise -
klodders spuug

6* Raadseltjes.

(denkrelaties)

Weet jij waar de volgende dingen bij horen?
Schrijf de woorden over en schrijf op waar je ze vindt.

1 koekepan, vergiet, braadpan, theedoek	:
2 onderbroeken, t-shirts, truien, sokken	:
3 appels, bloemkool, aardappelen, frisdrank	:
4 boeken, tijdschriften, detectives, kaarten	:
5 bed, verpleegster, dokter, zaal	:
6 dame, heer, toren, pion, bord	:
7 perron, loket, kaartje, trein	:
8 boom, auto's, voetgangers, fietsers	:

7* Kleuterpraat.

(verkleinwoorden)

Maak van alle schuingedrukte woorden verkleinwoorden.

- 1 Mijn *zus* speelt op het *plein*.
- 2 Mijn *schrift* ligt in mijn *kast*.
- 3 Lust jij ook een *appel*?
- 4 Mama zet de *bloemen* in een *vaas*.
- 5 Ik wil (een) *ijs* met *noot*. . .s.
- 6 Geef Rob nog wat *aardappels* op zijn *bord*.
- 7 Gisteren heb ik mijn *ring* verloren.
- 8 Er spelen drie *kleuters* bij de zandbak.

Blok 11

1 Waar hoort het bij?

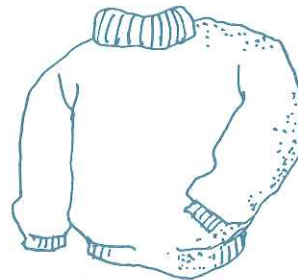
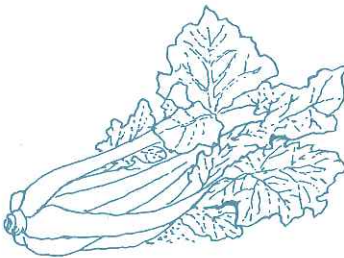
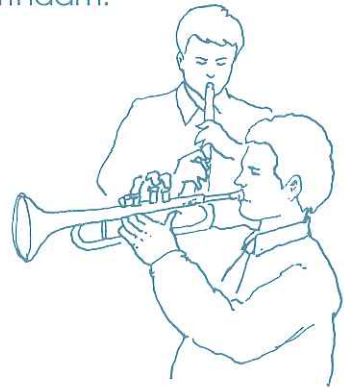
(denkrelaties)

Je hebt verschillende roofvogels: uilen, adelaars, buizerds.

Een uil is een *soort* roofvogel.

Bedenk bij de volgende dingen de soortnaam.

- 1 Een trompet is een soort
- 2 Blauw is een soort
- 3 Zwemmen is een soort
- 4 Lego is een soort
- 5 Een trui is een soort
- 6 Pack-man is een soort
- 7 Paksoi is een soort
- 8 Een mus is een soort
- 9 Baklava is een soort
- 10 Een Porsche is een soort

2 Wat vind je er van?

(trappen van vergelijking)

mooi - mooier - mooist

In de volgende zinnen moet je goed bedenken
of *-er* of *-st* achter het woord moet zetten.

- 1 Onze auto is klein. . . dan die van jullie.
- 2 Wie is oud. . . , jij of je broer?
- 3 Zij zitten al in de hoog. . . groep.
- 4 Wat vind je leuk. . . , taal of rekenen?
- 5 Ik vind tekenen het leuk. . .
- 6 Kijk jij wel eens naar De sterk. . . man ter wereld?
- 7 Mijn oma wordt steeds klein. . .
- 8 Volgend jaar gaan we naar een groot. . . huis.

3 Bezoek aan de kapper. (voltooid deelwoord)

Ik heb hard (lopen) - Ik heb hard *gelopen*.

Bij de volgende zinnen moet je het voltooid deelwoord invullen.

- 1 Mijn moeder wilde, dat mijn haar (knippen) zou worden.
- 2 Dus ben ik naar de kapper (gaan).
- 3 Eerst werd mijn haar (wassen).
- 4 Daarna werd mijn haar (kammen).
- 5 Ik ben wel vreselijk (schrikken).
- 6 Het was veel te kort (afknippen).
- 7 Nu moet ik twee maanden wachten tot het weer is (groeien).
- 8 Mijn broer heeft wel erg (lachen), toen hij mij zag.

4 Ik was klein, nu ben ik groot. (persoonsvorm)

Schrijf de zinnen over en vul de tegenwoordige tijd in.

- 1 Net *lag* het boek nog hier, nu het er niet meer.
- 2 Gister *zat* ik naast Omar, nu ik naast Tanja.
- 3 Eerst *keek* ik nooit naar die serie, maar nu ik elke keer.
- 4 Ik *begreep* die som niet, maar nu ik het wel.
- 5 Jij *gaf* hem een snoepje; je er mij óók een?
- 6 Gister *nam* je er al twee mee, je nu de rest mee?
- 7 Vorige week *zwom* ik niet snel; straks ik beter.
- 8 *Kwam* je oom gister of hij vandaag?

Blok 11

5 Alfabet.

Zet de volgende geluiden in de volgorde van het alfabet.
Soms moet je ook op de tweede of zelfs derde letter letten.

piepen - krassen - zoemen - donderen - slissen - bellen -
rinkelen - daveren - toeteren - huilen - krijsen - gillen -
ratelen - fluisteren - schreeuwen - zingen

6* Welke is goed?

(taalschat)

Kies het goede woord uit.

Schrijf de zinnen dan goed in je schrift.

- 1 Toen die auto plotseling remde, hoorde je de remmen
krassen/piepen/zoemen.
- 2 De vrachtwagen denderde/suisde/gleed voorbij.
- 3 De hele dag druppelde/waaide/dwarrelde de sneeuw
naar beneden.
- 4 De baby lag aan een stuk door te praten/kraaien/vragen.
- 5 De hond van de bureu blaft/knort/blaat de hele dag.
- 6 Poezen kunnen goed glijden/zwemmen/klimmen.
- 7 De koekjes worden in de oven gekookt/gesudderd/gebakken.
- 8 Deze appels zijn lekker melig/sappig/vers.

SAMEN

7* Weet jij het?

(voltooid deelwoord)

De schuingedrukte woorden hebben te maken met een werkwoord.
Je moet eerst bedenken van welk werkwoord het woord komt.
Vul dan het voltooid deelwoord in. Schrijf beide stukjes op.

1 Ik reed op mijn <i>fiets</i>	Ik heb <i>gefietst</i>
2 Ik maakte een kuil met een <i>schep</i> .	Ik heb
3 Ik had een leuke <i>droom</i>	Ik heb
4 Ik viel bijna in slaap van <i>verveling</i>	Ik heb me
5 Dat was ook de <i>bedoeling</i>	Ik heb
6 Wat een mooie <i>tekening</i>	Zij heeft
7 Dat doelpunt kwam in de <i>herhaling</i>	Het is
8 Piet heeft veel <i>fantasie</i>	Hij heeft
9 Ik had trek in een warme <i>drank</i>	Ik heb
10 Gister ging ik onder de <i>douche</i>	Ik heb

1 **Hij of zij?**

(voornaamwoorden)

Deze appel is voor *mijn zusje*.

Deze appel is voor *haar*.

Vervang de schuingedrukte woorden door haar, hem, zij, hij.

Schrijf de zinnen daarna in je schrift.

1 Die brief is voor *mijn vader*.

2 Gaat *jouw vader* straks naar de moskee?

3 *Onze juf* leest graag voor.

4 *De bakker op de hoek* verkoopt lekkere koeken.

5 *Mijn oudste broer* speelt soms op de saz.

6 *Onze parkiet* eet graag appel.

7 *Een kip* legt eieren.

8 *De gymjuf* verzint vaak leuke spelletjes.

9 Geef je dit brood aan *je moeder*?

10 Je neemt *je broertje* toch niet in de maling!

2 **Zingen, zang, gezang.**

(taalschat)

Vul in het volgende lesje woorden in

die te maken hebben met *zingen*.

Het zijn niet allemaal werkwoorden.

1 Straks we een liedje voor Hajar.

2 Ik vind mijzelf een goede

3 Gisteren ik mijn zusje in slaap.

4 Vind jij ook een leuk vak?

5 Die band zoekt nog een

6 We hebben een grappig liedje

7 Kun je dat liedje na.?

Blok 12

3 Het gebroken bordje.

(zinnen onderscheiden)

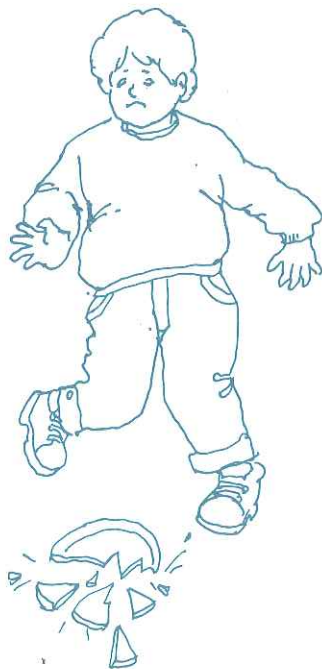
Schrijf dit verhaal goed in je schrift.

Denk aan de punten en hoofdletters.

Soms moet je een komma in de zin zetten.

Dat gebeurt voor woorden als *hoe*, *maar*, *of* en *dat*.

soms gebeuren er vervelende dingen je weet dan niet zo goed hoe je dat aan je moeder moet vertellen laatst had ik een mooi bord gebroken ik had het niet tegen mijn moeder gezegd ze vroeg of ik wist hoe dat kwam toen moest ik het toch vertellen mijn moeder was niet boos maar ze wil een volgende keer wel dat ik het meteen vertel

4 Weet jij het?

(persoonsvorm)

Vul in de volgende zinnen de goede vorm van het werkwoord in.
Pas bij zin 8 begint de tegenwoordige tijd.

- 1 Gisteren heb ik een tekening (maken).
- 2 De juf had een verhaal (vertellen).
- 3 Wij (moeten) er een tekening van maken.
- 4 We (mogen) kiezen waarmee we dat (zullen) doen.
- 5 Ik (kiezen) verf.
- 6 En ik (schilderen) een draak in een bos.
- 7 Mijn moeder (vinden) de tekening erg mooi.
- 8 Nu (hangen) mijn draak boven mijn bed.
- 9 Mijn zusjes (vinden) hem ook mooi.

5 Alfabet.

Zet de volgende woorden in alfabetische volgorde.

hullen - lachen - verdrietig - schateren - jikken - klikken -
blij - vrolijk - stiekem - giegelen - fluisteren - geheimpje -
verbaasd - verheugd

Maak nu een rijtje van alle woorden die met *vreugde*
te maken hebben.

Blok 12

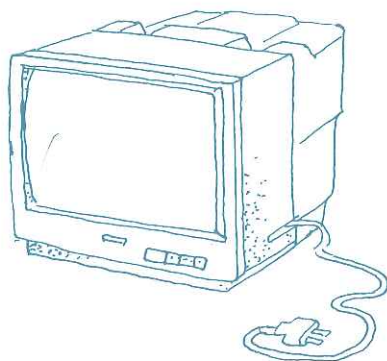
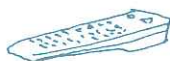
6* Wat is het?

(taalschat)

Weet jij waar de volgende dingen thuishoren?

Schrijf dat in je schrift en schrijf de onderdelen er achter.

- 1 : sleutelgat - brievenbus - raampje
- 2 : ventiel - spaken - buitenband
- 3 : aan/uitknop - kanalen - beeldbuis
- 4 : handdoek - zeep - kraan
- 5 : trekker - papier - pot
- 6 : vleugels - motoren - passagiers
- 7 : loket - kaartje - perron
- 8 : aardappels - sla - kassa
- 9 : feta - olijven - turks brood

SAMEN

7* Plakken maar . . .

(samenstellingen)

Probeer zoveel mogelijk woorden te bedenken
met een gegeven woord,

fiets : fietsbel, fietstocht, fietstas, racefiets

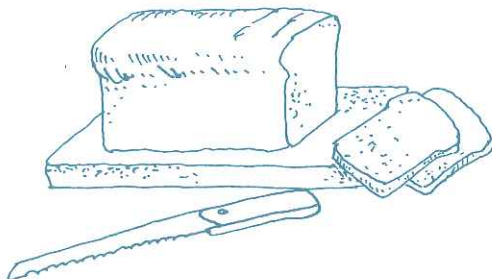
Je zou nog veel meer woorden met *fiets* kunnen verzinnen.

Bedenk ook woorden met:

brood

keuken

markt

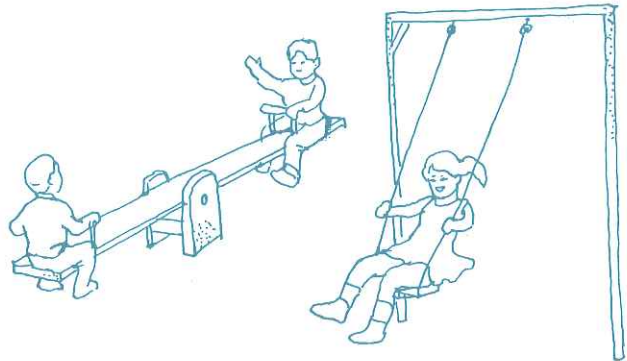

1 Wat moet het zijn?

(voorzetsels)

Maak de zinnen in orde. Vul het goede voorzetsel in.

- 1 Ga je mee de speeltuin?
- 2 Dan gaan we de schommel.
- 3 Misschien kunnen we spelen Tanja.
- 4 Of moet zij boodschappen doen haar moeder?
- 5 Vanavond is er voetballen de tv.
- 6 Dan komt de buurman ons kijken.
- 7 Mijn moeder zorgt de thee.
- 8 Ik mag de koekjes de schaal leggen.

2 Zeg het kort.

(samenstellingen)

Zo *lief* als een *poes* noem je *poeslief*.
Vul nu zelf de volgende woorden in.

- 1 Zo hard als een kei noem je
- 2 Zo snel als een pijl noem je
- 3 Zo vet als modder noem je
- 4 Zo glad als een spiegel noem je
- 5 Zo bleek als een dode noem jes.
- 6 Zo groen als een olijf noem je
- 7 Zo moe als een hond noem jes.
- 8 Zo zacht als fluweel noem je

Blok 13

3 Maak het verhaal in orde.

(zinsstructuur)

Zet de stukjes in de zinnen op de goede plaats.

Denk aan de hoofdletters en aan de punten aan het eind.

1 kwam - thuis - mijn broertje - vanmiddag

2 was - zijn broek - gescheurd

3 ook - zijn lip - bloedde

4 schrok - erg - mijn moeder

5 vroeg - hoe - ze - kwam - het

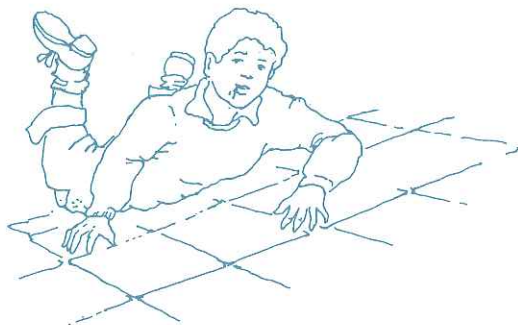
6 oh, - ik - gevallen - ben

7 je - volgens mij - gevochten - hebt

8 niet - je - je moeder - tegen - jokken - mag

9 mijn broertje - een pleister - kreeg - toen

10 ook - mijn moeder - zijn broek - maakte

4 Spreekwoorden en uitdrukkingen.

Bij welke situaties kun je één van de volgende spreekwoorden zeggen? Schrijf steeds de twee zinnen die bij elkaar horen onder elkaar. Sla dan een regel over voor het volgende paar.

1 Over koetjes en kalfjes praten.

2 Beter een half ei dan een lege dop.

3 Als er één schaap over de dam is volgen er meer.

4 Oude koeien uit de sloot halen.

5 De laatste loodjes wegen het zwaarst.

a Je praat steeds over zaken die al lang geleden gebeurd zijn.

b Het is vaak moeilijk om je werk goed af te maken.

c Een beetje is beter dan helemaal niets.

d Je zult zien, dat er meer mensen mee gaan doen als ze zien dat het goed gaat.

e We zaten gezellig over van alles en nog wat te kletsen.

5 Alfabet.

Zet de volgende 'ongelukken' in alfabetische volgorde.
Als er twee of drie woorden staan, kijk je alleen naar het eerste woord voor de volgorde.

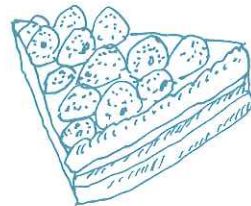
snee - gebroken kopje - schram - afgebroken punt -
scheur in schrift - vlek in boek - omgevallen glas - gat in broek -
losse zool - kapotte veter - gescheurde nagel - valpartij

6* Zeg het duidelijker.

(samenstellingen)

Bedenk bij elk woord een stukje wat de betekenis versterkt.
van saai maak je *oersaai*.
Je moet wel steeds een ander woord verzinnen,
dus niet overal *super-* voorzetten.

- 1 Mijn nieuwe trui isblauw.
- 2 De soep is nogheet.
- 3 Deze limonade iskoud.
- 4 Mijn opa isoud.
- 5 Ik stootte mijn hoofdhard.
- 6 Mijn zus werdrood in de zon.
- 7 De nieuwe bank isgeel.
- 8 Die taart isheerlijk.
- 9 Met laarzen blijven je voetendroog.
- 10 Door die stortbui werd iknat.

7* Herinnering aan de vakantie.

(persoonsvorm)

Vooraan staat een werkwoord.
In de zin gebruik je dat in de verleden tijd.

1 kijken	Ik gister naar de tv.
2 zien	jij dat programma ook?
3 gaan	Het over Italië.
4 zijn	Daar wij vorige zomer.
5 drinken	Toen was het zo warm: we erg veel.
6 eten	We niet zo veel.
7 slapen	Tussen de middag we een uurtje.
8 zwemmen	Daarna we meestal om wat op te frissen.
9 drijven	Soms we alleen maar wat.
10 lopen	Pas als het koeler werd, we een eindje.

BLOK 14

1 Het betekent hetzelfde.

(synoniemen)

Vervang de schuingedrukte woorden.
De betekenis moet wel hetzelfde blijven.

- 1 Ga je morgen mee naar de *bioscoop*?
- 2 In *het tapijt* zit een lelijke koffievlek.
- 3 Ik ben gek op een *spiegelei met ham*.
- 4 Doe je stiftten maar in je *etui*.
- 5 Mijn grote zus heeft een verzameling *lippenstift en oogschaduw*.

Kies uit: uitsmijter, make-up, de vloerbedekking,
opbergtasje, film

SAMEN

2 Wat hoort er bij?

(denkrelaties)

Bedenk minstens zes woorden die te maken hebben met:

- 1 ziek zijn :
- 2 feest :
- 3 verdriet :

3 Maak het kleiner.

(verkleinwoorden)

- 1 Dat boek is een mooi cadeau. . .
- 2 Wat een mooi fruit. . . heb je aan.
- 3 Ik lust nog wel een koek. . .
- 4 Malika heeft een armband. . . gevonden.
- 5 Neem je een bos. . . bloemen mee voor oma?
- 6 Kun jij ook goed verhaal. . . verzinnen?
- 7 Waar is dat doos. . . met postzegels?
- 8 Lief hè, zo'n klein ijsbeer. . .

4 Een toneelstuk.

(voltooid deelwoord)

Maak de zinnen goed af.

Denk eraan, soms verandert de klank.

1 Met de hele klas hebben we een toneelstuk (verzin**nen**).

2 We hebben eerst (beden**ken**) in welke tijd het speelt.

3 Het is een ridder**st**uk (word**en**).

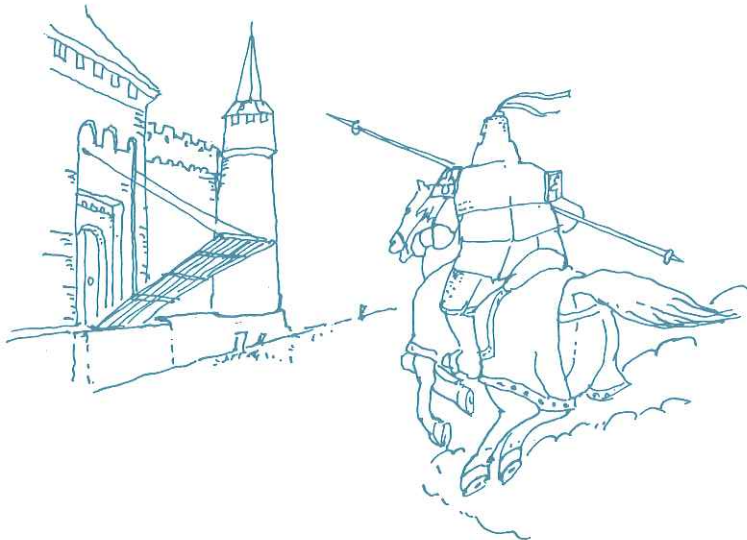
4 Iedereen heeft een rol (kie**zen**).

5 Ik heb voor koning Arthur (sp**elen**).

6 Ik heb zes man**n**en tot ridder (sla**an**).

7 Groep 4 en 5 hebben naa**r** ons stuk (kij**ken**).

8 Aan het slot hebben ze ha**d** (kla**ppen**).

BLOK 14

5 Alfabet.

Zet de volgende woorden in de volgorde van het alfabet.

kasteel - slotgracht - harnas - bediende - page - schild -
paard - malieënkolder - lans - zwaard - toernooi - kwakzalver -
slotvrouw - troubadour - geneesheer - kerkers - ophaalbrug

6* Wat moet het zijn? (voornaamwoorden)

Vervang de schuingedrukte woorden door
hij, zij of ze/zij (meervoud)

- 1 Geloof je echt alles wat *Carlo* vertelt?
- 2 *Gloria* kan goed verhalen verzinnen.
- 3 *Tanja* had Marsmannetjes getekend.
- 4 *Mijn zusje* gelooft in kabouters.
- 5 In Ierland geloven *veel mensen* in elfen.
- 6 *De Middeleeuwen* dachten dat heksen echt bestonden.
- 7 *De Oude Grieken* geloofden in vele goden.
- 8 *De meester* heeft ons daarover verteld.

SAMEN

7* Hoe gaat het verder? (denkrelaties)

Probeer samen de zinnen na de komma af te maken.

- 1 Ik ga naar huis, als
- 2 Ik ga naar huis, voordat
- 3 Ik ga naar huis, omdat
- 4 Ik ga naar huis, daarom
- 5 Mijn zusje moet lachen, als
- 6 Mijn zusje moet lachen, omdat
- 7 Mijn zusje moet lachen, daardoor
- 8 Mijn zusje moet lachen, want

1 Als ..., dan ...

(denkrelaties)

Wat doe je als je honger hebt? Als je honger hebt moet je eten.
Maak de volgende zinnen af. Verzin zelf een goede oplossing.

- 1 Als je band lek is,
- 2 Als je dorst hebt,
- 3 Als je moe bent,
- 4 Als je knie bloedt,
- 5 Als het mooi weer is,
- 6 Als je met me mee gaat,
- 7 Als je dat doet,
- 8 Als het regent,

SAMEN

2 Waar komt het vandaan?

(woordvorming)

Als je huilerig bent, moet je steeds huilen.

Huilerig komt van *huilen*.

Schijf achter de woorden het *werkwoord* dat erbij hoort.

huilerig - huilen

1 duizelig	- duizelen
2 griezelig	-
3 haastig	-
4 treurig	-
5 plakkerig	-
6 kleverig	-

In het volgende rijtje hoort er een *zelfstandig naamwoord* bij.

verdrietig - verdriet

7 gunstig	-
8 ijverig	-
9 schuldig	-
10 krachtig	-
11 rustig	-
12 draderig	-

Blok 15

3 Plak de zinnen aan elkaar.

(zinsstructuur)

Als je de zinnen aan elkaar plakt, verandert de volgorde van de woorden in de tweede zin.

1 Dit boek is spannend.	daarom
Ik wil het snel uitlezen.	
2 Geef de lijm aan Thea.	als
Khalid is klaar met plakken.	
3 Ik moet meteen naar huis.	dus
Je moet even opschieten.	
4 Misschien heeft mijn moeder cake, want	
Ze zou dat bakken.	
5 Samira vertelt aan de juf.	dat
Ze komt morgen niet op school.	
6 Neem je je paraplu mee.	als
Het blijft zulk weer.	
7 Wil je de deur dicht doen.	als
Je hebt je jas uitgetrokken.	
8 Vertel me eens.	waarom
Je doet dat.	

4 Terugblik.

(persoonsvorm)

Zet de volgende zinnen in de *verleden tijd*.

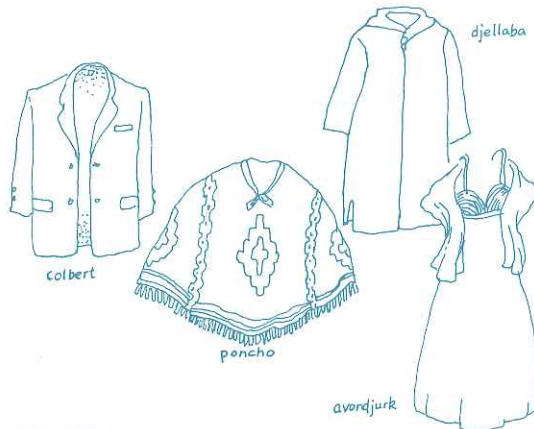
Denk eraan, dat sommige werkwoorden onregelmatig zijn.

- 1 We (doen) dit jaar veel dingen.
- 2 We (schrijven) verhalen, we (leren) liedjes.
- 3 De meester (vertellen) spannende verhalen.
- 4 We (kijken) naar het Weekjournaal.
- 5 Op dinsdagmiddag (zwemmen) we.
- 6 Met schoolreisje (gaan) we naar De Efteling.
- 7 Dat (zijn) heel erg leuk.
- 8 De chauffeur (heten) Dirk.
- 9 Hij (zingen) mooi.
- 10 We (moeten) erg om hem lachen.

5 Alfabet

Zet de volgende kleding in de volgorde van het alfabet.
Kijk maar op de tekening als je sommige woorden niet kent.

trui - pantoffel - sok - djellaba - hoofddoek - rok -
schort - pyjama - trainingspak - zwembroek - vest -
overhemd - poncho - ochtendjas - avondjurk - colbert

6* Wat hoort erbij?

(denkrelaties)

Bij welke vakantielanden horen de volgende woorden?
Maak in je schrift drie rijen.
Sommige woorden kunnen in meerdere rijtjes.

Amerika

Spanje

Noorwegen

vliegtuig - vrijheidsbeeld - Oslo - paëlla - fjorden - Madrid -
hotel - koffer - New York - arena - zalm - strand - parasol -
paraplu - dollar - kroon - peseta

7* Weet jij het?

(taalschat)

Kies het goede woord en schrijf de zinnen in je schrift.

- 1 Het schooljaar is alweer bijna over/op/voorbij.
- 2 Dit boek is uit/vol/op, ik heb alle lesjes op/uit/af.
- 4 Mijn schriften zijn af/vol/uit, mijn vulpen is op/leeg/af.
- 5 Het verhaal dat de meester voorleest, is bijna op/voorbij/uit.
- 6 Veel plezier en tot voor/na/over de vakantie!

OVERZICHT DEELVAARDIGHEDEN

MORFOLOGIE

SAMENSTELLINGEN

BLOK 2	OEF. 2
BLOK 12	OEF. 7*
BLOK 13	OEF. 2
BLOK 13	OEF. 6*

WOORDVORMING

BLOK 3	OEF. 2
BLOK 5	OEF. 4
BLOK 6	OEF. 5
BLOK 9	OEF. 2
BLOK 10	OEF. 4
BLOK 15	OEF. 2

VERKLEINWOORDEN

BLOK 2	OEF. 3
BLOK 7	OEF. 2
BLOK 10	OEF. 7*
BLOK 14	OEF. 3

TRAPPEN VAN VERGELIJKING

BLOK 4	OEF. 1
BLOK 11	OEF. 2

WOORD- EN ZINSBETEKENIS

TEGENSTELLINGEN

BLOK 3	OEF. 1
BLOK 5	OEF. 6*
BLOK 8	OEF. 3

SYNONIEMEN/HOMONIEMEN

BLOK 7	OEF. 1
BLOK 9	OEF. 6*
BLOK 10	OEF. 2
BLOK 14	OEF. 1

DENKRELATIES

BLOK 1	OEF. 3
BLOK 1	OEF. 4
BLOK 2	OEF. 1
BLOK 3	OEF. 6*
BLOK 4	OEF. 2
BLOK 5	OEF. 2
BLOK 6	OEF. 2
BLOK 7	OEF. 6*

OVERZICHT DEELVAARDIGHEDEN

DENKRELATIES

BLOK 8	OEF. 6*
BLOK 9	OEF. 7*
BLOK 10	OEF. 1
BLOK 10	OEF. 6*
BLOK 12	OEF. 6*
BLOK 14	OEF. 2
BLOK 14	OEF. 7*
BLOK 15	OEF. 1
BLOK 15	OEF. 6*

VOORNAAMWOORDEN

BLOK 2	OEF. 6*
BLOK 5	OEF. 1
BLOK 9	OEF. 1
BLOK 12	OEF. 1
BLOK 14	OEF. 6*

TAALSCHAT

BLOK 2	OEF. 5
BLOK 4	OEF. 2
BLOK 4	OEF. 7*
BLOK 6	OEF. 1
BLOK 6	OEF. 6*
BLOK 7	OEF. 4
BLOK 8	OEF. 2
BLOK 9	OEF. 4
BLOK 11	OEF. 1
BLOK 11	OEF. 6
BLOK 12	OEF. 2
BLOK 12	OEF. 7*
BLOK 13	OEF. 1
BLOK 15	OEF. 7*

FIGUURLIJK TAALGEBRUIK

BLOK 1	OEF. 7*
BLOK 3	OEF. 5
BLOK 4	OEF. 6*
BLOK 7	OEF. 3
BLOK 13	OEF. 4

ZINSSTRUCTUUR

ZINSKERN, ZINNEN KORTER OF LANGER MAKEN

BLOK 1	OEF. 6*
BLOK 2	OEF. 7*
BLOK 5	OEF. 5
BLOK 6	OEF. 3
BLOK 7	OEF. 5

OVERZICHT DEELVAARDIGHEDEN

ZINSKERN, ZINNEN KORTER OF LANGER MAKEN

BLOK 8 OEF. 7*

ZINSVOLGORDE, ZINNEN VRAGEND MAKEN

BLOK 3 OEF. 7*
BLOK 4 OEF. 4
BLOK 10 OEF. 3

PERSOONSVORM (+ ENKEL-EN MEERVOUD)

BLOK 3 OEF. 4
BLOK 4 OEF. 5
BLOK 7 OEF. 7*

PERSOONSVORM (+ TIJD)

BLOK 1 OEF. 5
BLOK 5 OEF. 7*
BLOK 6 OEF. 4
BLOK 8 OEF. 4
BLOK 11 OEF. 4
BLOK 12 OEF. 4
BLOK 13 OEF. 7*
BLOK 15 OEF. 4

VOLTOOID DEELWOORD

BLOK 4 OEF. 3
BLOK 7 OEF. 4
BLOK 8 OEF. 5
BLOK 9 OEF. 3
BLOK 11 OEF. 3
BLOK 14 OEF. 4

ZINSSTRUCTUUR

BLOK 1 OEF. 2
BLOK 2 OEF. 4
BLOK 3 OEF. 3
BLOK 5 OEF. 3
BLOK 9 OEF. 7
BLOK 13 OEF. 3

ZINNEN ONDERSCHIEDEN

BLOK 1 OEF. 1
BLOK 8 OEF. 1
BLOK 12 OEF. 3

ALFABET

BLOK 10 OEF. 5
BLOK 11 OEF. 5
BLOK 12 OEF. 5
BLOK 13 OEF. 5
BLOK 14 OEF. 5
BLOK 15 OEF. 5

